

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย เพศ การได้รับข่าวสารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมในอดีต เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา จากอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 326 คน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2544 นำเข้าข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Epi Data 1.0 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window 9.0 แสดงผลเป็นสถิติเชิงพรรณนา ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ Independent- Samples T Test และ One - Way ANOVA

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 51.8 เพศหญิงร้อยละ 48.2 อายุเฉลี่ยของนักเรียนเท่ากับ 10.7 ปี อายุต่ำสุด 9 ปี และสูงสุด 13 ปี บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 65.6 มารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 65.3 ตามลำดับ บิดาและมารดาของนักเรียน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ร้อยละ 74.5 และ 77.0 ตามลำดับ นักเรียนอาศัยอยู่กับบิดาและมารดาคิดเป็นร้อยละ 63.8 บ้านมีไฟฟ้าใช้ร้อยละ 89.6 มีน้ำประปาใช้ร้อยละ 50 กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังนี้ กิจกรรมการรักษาความสะอาด ร้อยละ 88.7 กิจกรรมการประหยัดการใช้น้ำ ร้อยละ 68.4 กิจกรรมการประหยัดการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 60.4 และกิจกรรมการแยกขยะ ร้อยละ 33.7 ด้านการได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างรับทราบข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 72.1 โดยข่าวสารที่

นักเรียนได้ยื่นบ่อน้อยที่สุดคือเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 35.9 ส่วนเรื่องที่ได้ยื่นน้อยที่สุดคือ การกำจัดขยะ ร้อยละ 33.1

2. ข้อมูลด้านการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษา พบว่าการรับรู้รวมทั้ง 3 ด้าน (คะแนนเต็ม 34 คะแนน) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.1 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.5 คะแนน พิสัยของคะแนนมีค่าระหว่าง 6-33 คะแนน การรับรู้ในด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 11 คะแนน) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 7.6 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.9 คะแนน พิสัยของคะแนนมีค่าระหว่าง 0-11 คะแนน การรับรู้ในด้านมลพิษ (คะแนนเต็ม 12 คะแนน) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 8.3 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.8 คะแนน พิสัยของคะแนนมีค่าระหว่าง 2-12 คะแนน และการรับรู้ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 11 คะแนน) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 7.2 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.9 คะแนน พิสัยของคะแนนมีค่าระหว่าง 2-11 คะแนน

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม

3.1 เพศ พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การได้รับข่าวสารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม พบว่าการได้รับข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.046$)

3.3 อาชีพของบิดามารดา พบว่าอาชีพของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 การศึกษาของบิดามารดา พบว่าระดับการศึกษาของบิดาและมารดา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมในอดีต พบว่ามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งได้พิจารณาใน 3 ด้าน คือ สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม มลพิษ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการรับรู้ในด้านมลพิษสูงกว่าด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เคยผ่านการเรียนในเรื่องน้ำเสีย อากาศเสีย จากการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเมื่อได้มาเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก็ยังได้เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดวิทยาศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องขยะและน้ำเสีย ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนได้ผ่านการเรียนบทเรียนที่เกี่ยวกับมลพิษค่อนข้างมากกว่าด้านอื่น สำหรับเนื้อหาในเรื่องสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมนั้นมิได้มีการกล่าวไว้โดยตรงในบทเรียน หากแต่แทรกไว้ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดสุขศึกษาและสังคมศึกษาในบทเรียนเรื่องป้องกันคิดว้ารักษา ซึ่งได้กล่าวถึงการป้องกันโรคอุจจาระร่วงและโรคไข้เลือดออก ส่วนเนื้อหาเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ในหนังสือเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดสุขศึกษาและสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กล่าวถึงเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์น้ำ และอีกวิชาหนึ่งคือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดวิทยาศาสตร์ มีการกล่าวถึงการรักษาดิน การรักษาน้ำและการประหยัดการใช้น้ำ ซึ่งจะเห็นว่าในเอกสารการเรียนของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นี้ยังไม่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประหยัดการใช้น้ำ ไฟฟ้า จึงอาจทำให้นักเรียนมีการรับรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเรื่องการประหยัดการใช้น้ำและไฟฟ้า และด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าด้านมลพิษซึ่งนักเรียนได้ผ่านการเรียนมามากกว่า

เมื่อจำแนกการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมออกเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้านแล้วพบว่าด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมนั้น โดยทั่วไปนักเรียนมีการรับรู้ในด้านสุขาภิบาลที่ถูกต้อง แต่ก็ยังพบบางประเด็นที่ยังไม่ถูกต้อง เช่น การถ่ายในส้วมทุกครั้งเป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันโรค เช่น โรคอุจจาระร่วง เหตุที่นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ไม่ถูกต้องอาจเนื่องมาจาก นักเรียนได้ทราบถึงวิธีการป้องกันโรคอุจจาระร่วงบางวิธีตามที่ได้อธิบายไว้ในหนังสือเรียนเท่านั้น ซึ่งบทเรียนเรื่องป้องกันคิดว้ารักษา วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหมวดสุขศึกษาและสังคมศึกษา กล่าวถึงการป้องกันตนเองไม่ให้ป่วยเป็นโรคติดต่อทางอาหารและน้ำโดยการตั้งคำถามกับนักเรียนและแสดงเป็นรูปภาพประกอบ ได้ภาพมีกรอบข้อความที่บ่งบอกถึงวิธีการป้องกันโรคติดต่อทางอาหารและน้ำได้ ซึ่งได้แก่ ล้างมือก่อนกินอาหารทุกครั้ง ระวังไม่ให้แมลงวันตอมอาหาร ดูแลบริเวณบ้านให้สะอาด (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 18-19) แต่ถึงแม้ว่านักเรียนจะได้เรียนเรื่องเกี่ยวกับการ

ป้องกันตนเองไม่ให้ป่วยเป็นโรคติดต่อทางอาหารและน้ำตามที่ได้กล่าวแล้วนั้น ก็ยังพบว่านักเรียน ร้อยละ 55.5 และ 51.8 ยังมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง คือ ไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และกินอาหารที่ไม่สะอาดหรือมีแมลงวันตอม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก ไม่ได้สั่งให้ทำ หรือไม่ได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์, ทิศนา แคมมณี, วารี ธีระจิตร, และอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2534 : 168) ที่ทำการศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กตาม วิธีชีวิตไทย พบว่าการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ผู้ใหญ่ของทุกหมู่บ้านยังให้ความสนใจ น้อย เช่น แบบอย่างในการขับถ่าย การรับประทานอาหาร

สำหรับในด้านมลพิษนั้น มีบางประเด็นที่นักเรียนยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง เช่นการเผาขยะ กลางแจ้ง ที่พบว่าร้อยละ 73.0 ยังมีการเผาขยะกลางแจ้งอยู่ เหตุผลอาจเนื่องมาจากนักเรียนยังไม่ทราบถึงผลเสียที่เกิดขึ้น อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีการเผาขยะกลางแจ้งกันมากดังที่ กาญจนศักดิ์ ผลบุรณ์ (2543 : 36-37) ได้อธิบายไว้ว่า เนื่องจาก การกำหนดสถานที่และระบบกำจัดขยะอย่าง ถูกต้องไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติในประเทศไทยตั้งแต่แรกเริ่ม การกำจัดขยะชุมชนโดยส่วนใหญ่จึงเป็น การเทกองกลางแจ้งหรือเผากลางแจ้ง

ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น นักเรียนยังมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เช่น เมื่อล้างหน้า หรือแปรงฟัน จะเปิดน้ำให้ไหลอยู่ตลอดเวลา ไม่ปิดไฟเมื่อเห็นไฟถูกเปิดทิ้งไว้ และเปิดโทรทัศน์ ทิ้งไว้ขณะทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ ซึ่งพฤติกรรมที่ยังไม่ถูกต้องเหล่านี้อาจเนื่องมาจากเด็กไม่ได้ มีความสนใจในกิจกรรมนั้น มีความสนใจในการเล่นมากกว่า หรือเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ได้สั่ง ให้ทำ ซึ่งในเรื่องนี้ สุมน อมรวิวัฒน์, ทิศนา แคมมณี, วารี ธีระจิตร และอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2534 : 202-203) อธิบายว่าเด็กส่วนใหญ่มักจะยอมทำตามคำสั่งผู้ใหญ่ และกิจกรรมหลักที่เด็ก ทุกคนทำคือการเล่น

การรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่ไม่เท่ากันในแต่ละด้านนั้น อาจเกิด จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกันของนักเรียน จากผลการศึกษาที่พบว่าบ้านของนักเรียนบางคนยังไม่มี ไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีการรับรู้ที่ต่างกัน แม้ผลการทดสอบ จะไม่พบนัยสำคัญแต่เมื่อพิจารณาคะแนนการรับรู้รวมทั้ง 3 ด้านแล้วจะพบว่านักเรียนที่บ้านมีไฟฟ้า และน้ำประปาใช้ต่างมีค่าสูงสุดของคะแนนการรับรู้มากกว่านักเรียนที่บ้านไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา ใช้ (ภาคผนวก ข) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีไฟฟ้าและน้ำประปานั้นทำให้เด็กนักเรียนมี ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้าหรือน้ำประปา ทำให้มีการรับรู้ที่ดีกว่านักเรียนที่ไม่มี ดังที่สุชา จันทน์เอม (2525 : 154) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส

ในปัจจุบันนี้สื่อนับว่าได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ผลของการศึกษารั้วนี้พบว่า การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยในการศึกษารั้วนี้พบว่า นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อโทรทัศน์มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญอน แสงสุข (2541 : 42) ที่พบว่าสื่อที่นักเรียนประถมศึกษารับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ โทรทัศน์ และการศึกษาของบุญดี ชินนาพันธ์ (2541 : 104) ที่พบว่านักศึกษาส่วนมากรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กระจายข่าวสารได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมเนื้อหาในทุกๆ ด้าน กุศล สุนทรธาดา, อุไรวรรณ คณิตสุขเกษม, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, และสุรียพร พันพิ่ง (2541 : 19, 45) ได้อธิบายถึงบทบาทของสื่อไว้ว่า สื่อที่จะมีอิทธิพลสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะเด็กเล็กๆ ได้ดีที่สุดคือ สื่อทางโทรทัศน์ และในสภาวะสังคมปัจจุบันเด็กจะมีเวลาอยู่กับสื่อโดยเฉพาะโทรทัศน์มากกว่าเวลาที่อยู่กับพ่อแม่ และจากการนำเสนอข่าวสารของสื่อในปัจจุบันที่มักมีการนำเสนอข่าวสารเรื่องเดียวกันบ่อยๆ และซ้ำๆ กันในแต่ละสถานีหรือแม้แต่ในสถานีเดียวกันแต่เสนอข่าวซ้ำในช่วงเวลาต่างกัน จึงทำให้ข่าวสารนั้นเรียกเรื่องความสนใจและมีผู้รับรู้ได้มาก ดังที่กันยา สุวรรณแสง (2532 : 138) ได้อธิบายไว้ว่า การกระทำซ้ำๆ ของสิ่งเร้าเรียกเรื่องความสนใจได้มาก

ความสนใจส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคนอาจมีความแตกต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่า ในด้านสุขาภิบาลนั้นนักเรียนชายมีคะแนนการรับรู้เฉลี่ยมากกว่านักเรียนหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนหญิงมีคะแนนรายชื่อที่ตอบถูกมากกว่านักเรียนชายถึง 8 ใน 11 ข้อ คือหัวข้อในเรื่องการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน ร้อยละ 90.4 การมีส่วนร่วมไว้ใช้เองแต่ละบ้าน ร้อยละ 89.2 การรดน้ำทำความสะอาดสวนทุกครั้ง ร้อยละ 87.3 การเก็บทำลายภาชนะที่ไม่ใช้แล้วช่วยป้องกันโรคไว้เสื่อคอก ร้อยละ 83.4 การทำความสะอาดบ้าน ร้อยละ 72.0 การล้างมือก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง ร้อยละ 50.3 การกินอาหารที่สะอาด ไม่มีแมลงวันค่อม ร้อยละ 49.7 และการถ่ายในสวนทุกครั้งเป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันโรคติดต่อ ร้อยละ 26.8 ส่วนนักเรียนชายมีคะแนนรายชื่อที่ตอบถูกต้องมากกว่านักเรียนหญิงเพียง 2 ข้อ คือในเรื่องการล้างมือช่วยป้องกันไม่ให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย ร้อยละ 91.1 และการกินอาหารไม่สะอาดทำให้เกิดโรคท้องร่วง ร้อยละ 88.2 ส่วนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น พบว่านักเรียนชายมีคะแนนการรับรู้เฉลี่ยมากกว่านักเรียนหญิงทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนชายมีคะแนนรายชื่อที่ตอบถูกต้องมากกว่าเพศหญิงถึง 7 ใน 11 ข้อ คือในเรื่องการใช้น้ำอย่างประหยัดช่วยให้เราประหยัดพลังงานได้ ร้อยละ 85.8 การปิดไฟทุกครั้งเมื่อไม่อยู่บ้านเป็นการประหยัดไฟฟ้า ร้อยละ 78.7 การร่อนน้ำฝนไว้กินไว้ใช้ ร้อยละ 71.0 ปัญหาการขาดแคลนน้ำเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า ร้อยละ 63.9 น้ำเป็นแหล่งพลังงานในการผลิตกระแส

ไฟฟ้า ร้อยละ 56.2 การปิดไฟที่ถูกเปิดทิ้งไว้ ร้อยละ 46.2 และการไม่เปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้โดยไม่มีคนดู ร้อยละ 33.1 ส่วนในด้านมลพิษนั้นนักเรียนชายและหญิงมีคะแนนการรับรู้เฉลี่ยเท่ากัน เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนหญิงมีคะแนนการรับรู้ด้านสุขภาพมากกว่านักเรียนชายนั้นอาจเนื่องมาจากเด็กในวัยนี้มีความสนใจที่ต่างกัน พยอม อิงคตานูวัฒน์ (2524 : 76) ได้อธิบายถึงพัฒนาการเด็กในวัยนี้ว่าเด็กผู้ชายจะสนใจโลกโผนยิ่งขึ้น ขณะที่เด็กผู้หญิงจะสนใจของเล่นและมีริตกิริยาเป็นผู้หญิงมากขึ้น เด็กผู้ชายในวัยนี้จึงอาจได้มีส่วนช่วยพ่อแม่หรือครูในการทำงาน ที่เกี่ยวกับระบบไฟฟ้าหรือน้ำประปา การได้มีส่วนช่วยงานดังกล่าวจะทำให้เด็กได้มีประสบการณ์ ซึ่งต่อมาเมื่อพบปัญหาขึ้นเด็กก็จะสามารถแก้ปัญหาได้จากการจดจำและเลียนแบบการกระทำของพ่อแม่หรือครู ขณะที่นักเรียนหญิงในวัยนี้มีความสนใจในเรื่องความสวยความงาม การรักษาความสะอาด มีการดูแลสุลักษณะที่ถูกต้อง เนื่องจากมีแม่ พี่สาว เป็นแบบอย่างให้ยึดถือและปฏิบัติตาม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงอาจทำให้นักเรียนชายมีการรับรู้ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนหญิงจะมีการรับรู้ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนชาย พฤติกรรมการเลียนแบบนี้แบนดูรา (Bandura, 1963, อ้างใน สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2539 : 52) ได้อธิบายไว้ว่าคนเราเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำของผู้อื่นแล้วเลียนแบบเขา นอกจากนี้พยอม อิงคตานูวัฒน์ (2524 : 75) ได้อธิบายว่าเมื่อเด็กอยู่โรงเรียน ครูจะเป็นค่านิยมในสังคมที่เด็กนับถือยกย่อง โดยเด็กพยายามจะเลียนแบบและเอาอย่างครูซึ่งเป็นเพศเดียวกัน ซึ่งในเรื่องของการเลียนแบบนี้หากมีแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องโดยอาจเป็นสิ่งที่กระทำต่อมาจนกลายเป็นนิสัยของแต่ละครอบครัวหรือนุคคล เด็กก็จะจดจำสิ่งที่ผิดๆ ไปได้ เช่น การไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การนำขยะไปทิ้งในบริเวณที่สาธารณะโดยไม่ทราบถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น เมื่อถึงเวลาที่เด็กจะต้องทำหรือได้รับมอบหมายให้ทำก็อาจทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องนับว่าเป็นการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้มีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องนัก

ในการมีส่วนช่วยงานบ้านหรือช่วยงานที่โรงเรียนนั้นเด็กแต่ละคนจะได้รับมอบหมายงานให้ทำมากน้อยต่างกันไป งานบางอย่างพ่อแม่ผู้ปกครองอาจไม่让孩子ทำ เช่นงานที่ต้องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า อาจเพราะเกรงว่าจะเกิดอันตราย ซึ่งถ้าเด็กนักเรียนมีพี่ หรือมีคนอื่นทำแทนก็จะทำให้เขาขาดประสบการณ์และมีการรับรู้ที่ต่ำ ขณะที่งานบางอย่าง เช่น งานบ้านที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาด การกำจัดขยะ นักเรียนอาจจะทำได้มากกว่า จึงทำให้การรับรู้ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งประเมินจากเรื่องการประหยัดการใช้น้ำและไฟฟ้าอยู่ในระดับต่ำกว่าการรับรู้ในด้านมลพิษและสุขภาพสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้และความเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม หากแต่ยังไม่มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่นการล้างมือก่อนกินอาหารทุกครั้ง การรับประทานอาหารที่สะอาด ดังนั้นโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่ายควรช่วยกันกระตุ้นให้เด็กนักเรียนได้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย

2. โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจและตระหนักต่อปัญหาในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยอาจจัดให้มีกิจกรรมพิเศษ เช่นการจัดการแข่งขันในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมแต่ละด้าน การศึกษาดูงานอนามัยสิ่งแวดล้อมนอกสถานที่ เป็นต้น

3. ควรเพิ่มบทบาทของสื่อพื้นบ้านในการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่นการให้ความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าว หรือศิลปินพื้นบ้าน โดยเพิ่มเนื้อหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนได้เรียนรู้ อาทิ เรื่องการกำจัดขยะ การควบคุมอากาศเสีย และการประหยัดพลังงาน เป็นต้น

4. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีบทบาทในการให้ความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้องแก่นักเรียนเพิ่มขึ้น โดยสอดแทรกไปกับกิจกรรมอนามัยโรงเรียน และกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งให้มีการขยายบริการสาธารณสุขไปทั่ว เช่น น้ำประปา ไฟฟ้าให้ทั่วถึงในทุกๆ ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีการรับรู้จากประสบการณ์จริงและจะเป็นการรับรู้ที่มีความต่อเนื่องต่อไป

6. จากการศึกษาที่พบว่าการรับรู้ในด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชายอยู่ในระดับต่ำกว่านักเรียนหญิง และการรับรู้ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนหญิงต่ำกว่านักเรียนชายนั้น โรงเรียนควรให้ความสนใจและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติมอย่างเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในครั้งนี้จะพบว่าข้อมูลบางส่วนที่นักเรียนไม่สามารถให้คำตอบได้ เช่นระดับการศึกษาของบิดามารดา และข้อมูลที่นักเรียนตอบบางอย่างอาจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงซึ่งอาจมีทำให้การสรุปผลจากการศึกษาผิดไปได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บิดามารดาหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ร่วมด้วย

2. การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาความแตกต่างของระดับการรับรู้ระหว่างโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านขนาด ที่ตั้ง ประเภทของโรงเรียน และสภาพปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละด้านดังกล่าว พร้อมทั้งหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของนักเรียนเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้รับทราบถึงสถานการณ์การรับรู้ที่เป็นจริง และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

3. ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงบทบาทของครอบครัวและชุมชนที่มีต่อการรับรู้ในการดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

4. ควรขยายการศึกษานี้ไปสู่นักเรียนประถมศึกษาในระดับอื่นๆ ด้วยเพื่อที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรนักเรียนประถมศึกษา